

ծը ընդարձակելով և հրատարակելով
 Արարատայ մէջ՝ երբ թէ մեր Մանչես-
 թէրաբնակ տարաշխարհիկ սիրելի և պա-
 առական եղբարքը վշտացնելոյ նպատակ
 ունեցած լինինք, միւշգեռ ընդհակառակն՝
 զայն հրատարակելով՝ ի զգուշութիւն ա-
 մենեցուն՝ ի կարեւոր տեղիմն անհրաժեշտ
 գիտալութիւններ ունեցած և կատարած
 ենք, և սակաւին հրատարակելիք ևս ու-
 նիմք ի յաջորդ թերթն:

Արդ տեսնելով Մանչեսթերի Հայոց
 բարեխառնած եռանդը և զգացու մը՝ որոց
 թարգման կհամոզեանայ Արժ. Աւանդ
 Աւարդապետ, զոր նոքա աւագարե քանիցս
 արգեանք ևս ազապուցած են, յատուկ
 շնորհակալութեան արժանի կհամարինք
 և կգովինք, միանգամայն կընկերինք՝ զի
 ամեն միջոց և կարելի հնարք ի գործ դը-
 նեն սիրով և միարմուտեանք յարատեւել
 ի պաշտպանութիւն Հայութեան և Հա-
 յասանեայց եկեղեցւոյն ուր և ինչ վիճակի
 մէջ ևս գտնուին, միշտ հարազատ մնան
 Հայկական բարի սովորութեանց և յաս-
 կութեանց, ծիսից և աւանդութեանց,
 այնպէս որ՝ այնպիսի նպատակաւ եղած
 իւրեանց ջանքերն ևս յարատե լինին և ոչ
 առժամանակեայ, կամ թէ մի եռանդուն
 առաջնորդի պակասութեան ժամանակ
 թուրան և անտարբեր կենան: Այս՝ եր-
 րէք չէ կարելի ժխտել՝ որ նոցա մէջ օտա-
 բան Հայեր չգտնուին՝ որք կապկանման
 նորայն և օտար սովորութիւնք իւրեանց
 մէջ մինչև յեկեղեցին և յեկեղեցական
 իրս և յազգային բարս ներմուծանելէ
 դադրին, սակայն պէտք է միշտ այնպիսի
 անձինքը խրատել, յորդորել, և համա-
 ղելով յետս կտոնցնել:

Արդէն ի 1869 թուականին էր՝ որ
 Աւանդ Հայրապետ ևս յատուկ Անդա-
 կաւ այսպիսի և աւելի գեղեցիկ և խոր-
 հրդաւոր խրատներ ուղղած էր Մանչես-
 թէրի մեր սիրելի եղբայրներուն՝ ինչպէս
 նաեւ նոցա Հովիւ Արժ. Խորեն վարդա-
 պետին, զորս հարկ կհամարինք յաջորդ
 անազրով հրատարակել՝ նոցա բովան-
 գակութիւն առաւել բանաւոր և մեր մի
 քանի խօսքերէն անչափ աւելի նուիրական
 և ազգու լինելով՝ թէև ցարդ ստացր չը-
 գիտեմք՝ որ յիշեալ Անդակ արդեպ
 հասնու նոցա Խորեն Աւարդապետի
 խրկուած Անդակի միջոցաւ՝ և ի պատաս-
 խանի թույթ ինչ շփոխարինուեցան:

ՍՈՐԸԱՆՎԵՐԿ ԲԻԵՋԱՆԵԱՆ

ՄԱՆՉԵՍՏԵՐԻ

ՀԱՅ ԿԱՂԹԱՅԱՆՍԻՐԹԵԱՆ ԳՐԱՅ

ԲԱՆԵ ՄԸ ԽՈՐԷ

(ՇԵՐՆԻՆԻՆԻՆ Ե ԹԻՂ)

Չեմք ըսել որ սեաներ թիւոր քաղցերէ պէտք
 է վաճառական մը քանի որ ճանարգութեան են-
 թեանց է սնանկութեան ալ ենթակայ կրնայ:
 Մանչեսթերի Հայ վաճառականներէն սնանկա-
 զորներ եղեր են և լոցհանրապէս առանց ստակի
 մնացած են: Եւ որ ստիպուեր են սնանկա-
 նալու և ոչ թէ պատճառի խորգտխութիւն և
 զոյնութիւն է: քանի որ առանկ ըլլայ յայտնի
 կր տեսնելք ինչն մեր ինչոքն զեմ՝ մեր ազգակ-
 ցին անտեղի լինանութեանք զրպարտութիւն ք-
 նեմք Անգղիայոց ալքին իրազիմբիս պարկեշտ
 ցուցնելու համար: Իսկ միւս կողմանէ Հայ սնան-
 կացողները անտեղի պակասութիւն ժաման, որ
 կր ազգայններուն առեւը հիմնապատակ կուզին
 քանցել: Հայ սնանկացողներուն մէջ շատ որի-
 նակեր տեսնուած են որ նախադաս կը համարին
 իրենց պարտքը իր ազգակիցներուն ընել քան թէ
 օտարազգեաց: Եւ մտածուածք կը խոստանան լու-
 լով և խորհրդալութեանք Հայ պարտաստեայց ան-
 լոյք և միւսներէն աւելի հասարկածու քայ
 կարէն առանց և մէկ ստակ մը հատուցանելու
 կուցեն վճարած լլալ պարտեղիքն: Կը յու-

սամբ թէ, ընթերցողք, մանաւանդ վաճառակա-
նաց դասը այս մասին մեր խորհրդածութեանց
արդար և կրտացի ըլլալը կը ճանչնն և թերևս
ասոնց փորձերն ալ տեսած ըլլան, Այսու ամե-
նայնի վաճառականութեան բոլոր հանգամանա-
ցը մէջ՝ կրնանք ըսել որ ազգը քիչ շատ յա-
ռաջադիմութիւն բրած է, բայց մեզի նման ազ-
գերուն հետ բազմատերով շատ յետաքայլ կը
սեպուինք ու կը հրաւիրենք ուրեմն ազգեցութիւն
ունեցող մարդիկը և ազգ մամուլը որ յորդորեն
և համոզեն ասանկ պարագաներու մէջ կրից ծա-
ռայութիւն չընել և դէպ ի յառաջադիմութիւն
երթալու ճար և դարձան գտնել, ինչու որ մեր
վիճակին մէջ ազգ մը երբ վաճառականութեան
մէջ յառաջացած է՝ ըսել է հարստութեան ճան-
քան գտած է:

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ.

Մանչէսթըրի մէջ, որպէս յայտնի է հասարա-
կութեան Եւրոպայի ուրիշ երևիլի քաղաքնե-
րուն պէս ընթերցարաններ և գրատուններու ա-
ռատութիւն կայ, մեր ազգայիններն ալ ընթեր-
ցասիրութեան մասին երկու խումբի բաժնուած
են, մէկ մասը համարէ թէ օրը մէկ կամ երկու
ժամ վաճառականաց ժողովատեղին (Bourse) կամ
ընթերցարանները կերթայ, ուր կը գտնուին դա-
նազան երկիրներէ և գանազան լեզուէ օրագիր-
ներ, զոր ստորութիւն բրած են կարգալ. և այս
ստորութիւնը այնքան արմատացեր է մէջերնին՝
որ ալ իրենց բնութիւն եղած է կարգալը. աւե-
լորդ է յիշել որ ընթերցասիրութիւնը քիչ շատ
կը մշակէ մերայնոց մտաւորական զգացմունքը.
երանի թէ աս մշակութիւնը առ բարին գործա-
ծուէր. իսկ միւս խումբը ամենին ընթերցարան-
ներ ոտք չը կոխեր կարդալու համար, և եթէ
պատահէ որ մէկ օրագիր մ'առնեն առաւօտները,
հազիւ հազ ստօրեայ բանբանի և բամբակեղէնի
զիններ և գնացքը կը կարդան և օրագիրը ձեռ-
քերնէն կը նետեն. այս երկրորդ կարգին մէջ ա-
նանկներ կան որ կարծեմ երդում բրած են ձեռ-
քերնին ոչ գիրք և ոչ օրագիր առնել կարգալու:

ԼԵՅՈՒ.

Ազգութիւնը պահպանելու զխտոր և զօրեղ
միջոցներուն մէկն ալ մարդուս լիպուն է: Մեզի
պէս ազգ մը, որ հազիւ հազ քաղաքական դո-
լութեան մը նշոյն ունի իր ազգային լիպուն ու
կրօնը կորուսած առնն, ազգային գոյութիւնն ալ
կորստեան ամենամեծ վտանգի մը կ'ենթարկի:

Ճաճկաստանի մանաւանդ Ա. Պօլսոյ և ուրիշ
զխտոր մէկ քանի քաղաքաց մէջ հայերէն աշ-
խարհարար խօսակցութիւնը մէկ քառօրդ դարէ
ի վեր մեծ յառաջադիմութիւն մ'ըրած է և կր-
նանք ըսել թէ՛ օր ըստ օրէ ալ օտարախոսն լե-
զուն, այս ինքն տաճկերէն բառերու գործածու-

թիւնը խօսակցութեան մեջէն վերնալու վրայ է
և ասոր ալ զպրօցներուն արդասիրք և զաստիա-
րակութեանէն յառաջ կ'կամ արդիւնք մ'ըլլալը ոչ
որ կ'ուրանայ:

Մեր նախնիքն այնքան դարերու մէջ այնքան
վիշտ ու հարձածանք կրած են և շատ անգամ
օտար ազգերու հպատակելով՝ անոնց ժողովրդեանը
հետ խառն ապրած, բայց շատ քիչ փոփոխու-
թիւն մտցուցած են ինքուրեք մէջ, և տիրող ազգին
բառերը գործածած. որմ կ'ենացուի թէ մեր նախ-
նիք, իրենց այնքան տառապանացը մէջ, մեր այժ-
մեան սերնդէն շատ աւելի ազգասիրութիւն և նա-
խանձ ունին եղեր ազգային լեզուն անեղծ և ան-
վճար պահելու: Հասա որչափ առաւել մեր, որ
պատմութիւննիս ու լեզունիս սովորելու և վարժա-
րաններ բանալու ազատ արտօնութիւններ կը վա-
լիկենք այսօրուան օրոյ պարտաւոր պիտի ըլլամք
այս մասին մեր նախնեաց օրինակին հետեւելու:

Գալով Մանչեսթըրի ազգայնոց ասոնք հազիւ
թէ հոն երթալով, քիչ մը անզգիներէն կը սով-
որին, և ահա կ'տեսնեն որ իրենց հայերէն խօսա-
կցութեանը մէջ անզգիներէն բառեր խառնելով,
հայերէն մարուր լեզունիս կերպարանափոխելու
կ'սկսին և ասի ալ նորաձեւութեան տակ խօսել
կուզեն Խեղճ լեզու, հերիք չ'էր բարբարոսներէ
հայածանքներէ և արտաքին լեզնամիներէ այնքան
քաշածներդ, հինգ ալ ծ.Թ. դարուն մէջ զաւել-
ներդ կ'ուզեն զքեզ հայածել լուսաւորութեան
անու սով:

Մենք լեզուադիտութեան կամ անզգիներէն սով-
որելու ինչնամի չ'ենք, բայց ալ է լեզուագիտու-
թիւնը, և ալ է օտար ազգաց բառեր խառնելով
մեր գուտ լեզուն աղաւնդելը: Արդարեւ կը պատահի
երբեմն անանկ անզգիներէն բառեր, որոց բուն նը-
շանակութիւնը դժուար ըլլայ գտնել հայերէն լե-
զուին մէջ, և այն ասան թիրևս ներքի ըլլայ
այդ բառերուն գործածութիւնը, այն ալ գիտնա-
կան կամ ռսուսական խօսակցութեան մէջ.
բայց ի՞նչ ըսելու է այնպիսի մարդոց, որք իրենց
մանկութեանէն ի վեր դասցած ու ամեն օր գոր-
ծածած հայերէն բառերնին, Մանչէսթըր երթա-
լուն դէտ, յանկարծ մոռնալով, կ'ախին ստոր
անզգիներէն գործածել, օրինակի համար, նա-
խաճաշիկի գրասենեակի տօն օր, և ին բառերը հա-
շիւրէնի մէջ գտնուած ատեն, ասոնց անզգիներէն
նը գործածելու կնիքը ոչ նուազ անձոտնի կը
գտնենք և ալ ասոնց նման հարիւրաւոր բառեր
դոց հայերէնը գտնելը՝ անզգիներէն գտնելէն
աւելի դիւրին է և ասի ալ մեր Մանչէսթըրի
Հայոց տեղարամութեան ուրիշ մէկ արկիւնքն է:

Յնպատե՛հ չէ կարծեմք՝ եթէ աստ քանի մը
խօսք յաւելցնենք Լոնտոնի մէջ գտնուած ազ-
գայնոց համար ալ, Հայ մը աս մասին ինչ որ
զրկու ըլլայ՝ ընտան էր որ ցաւօք սրտի գրելու
է, Լոնտոնի Հայ ընտանց թիւը միակերպ չէ և
ծովու ալիքի նման այսօր շատ վաղը քիչ ըլլա-

լուն՝ հաստատ չի կրնար գրել մարդ օրքան ըլլալը առանց ճամբարդները որ պատահմամբ կերթան և կուզան և առևտուրի համար տարբեր երկիրներէ առ ժամանակեայ կերպով կեղծները հաշուելու Չմիւսնիացի Հայ վաճառականներու գրատունները 2/3 են մինչև 7/8 ի հասած են Մեծն Բրիտանիոյ մայրաքաղաքին մէջ. որոնք Տաճկաստանի բերքեր կը բերեն և կը վաճառեն այն տեղ. ասոնցմէ ի զամ Հնդկաստանէն բաւական Հայ ընտանիքներ կան՝ որոնցմէ ոմանք առևտուրի կամ ուրիշ գործքերով եկած են և հոն կայրին ոմանք իրենց զաւակները Անգղիոյ համալսարաններու և Լոնտոնի դպրոցներու մէջ կրթելու նպատակաւ եկած են: Շատոնց Հրեղկաստանի Հայոց ազգասիրութիւնը հռչակեալ է դարերէ ի վեր իրենց ազգութիւնը անձերի պահելուն՝ զօրութեանց արժանի եղած են, բայց աւաղ որ՝ ներկայ սերունդը այն համբաւը կորսնցընելու վրայ է*): Թագաւորութիւն չունեցող ազգի մը իր ազգութիւնը պահելու համար անհրաժեշտ պարտք է ազգային կրօնքը և ազգային լեզուն պահել, Հնդկաստան գացած չըլլալով՝ չենք կրնար այն տեղին վրայ տեղեկութիւններ ունենալ և հաստատել որ՝ Հնդկաստանի Հայք այսպէս կամ այնպէս են՝ ինչ որ ըսելու ենք: Անգղիոյ մէջ գանրւած Հնդկահայոց փիճակը և վարձուքները տեսնելով՝ դատողութիւն ընելու ենք: Հնդկաստանի Հայերը երեզոգութեամբ շատ հեռացուցիւր են ազգութեան հանգամանքներէն, բարքէն, բնութիւնէն աս վերջին 25 տարուան միջոցին մէջ քան թէ Հայաստանէն քաղցած օրերնէն մինչև աս գարուս կէսը որովհետև մեծերնին մինչև այն ատեն խառն ամուսնութիւն չէր մտած և չախահաս եղողները քաջ Հայերէն գիտեն և կը շարադրեն, մինչդեռ հիմայ խառն ամուսնութիւն օր աւուր շատնալու վրայ է, և պատանիք քիչ հայերէն կը խօսին և տղայք հազու քանի բառ կը հնչին**):

(*) Երբ որ օտար դպրոցաց մէջ ևս օտար գաղափարներով սասմ կանտոն և ազգային դպրոցին նկատմամբ անտարբեր կեանք, միանգամայն օտարաժէտ մտքութեամբ հետզհետէ և ըստ ամենայնի կիսաճանկն օտարաց կեանք և Հայութեան խալառ խորթ նորակեղծութեանց, օտար կենցաղափայտութեանց և սոցիալութեանց կ'աճախեն, ոչ միայն կկորսնցնեն այն համբաւը, այլ և իրենեաց կկորցնին օտար ազգութեան մէջ:

Այսու ամենայնիս, յանցաւոր մ'այն ժողովրդեան վերայ պէտք է ծածրացնել:

Իրան, Խմբ. Արարատայ:

(**) Յայտն մտնելու Աստուծանի Հայոց հետ նոցա անեցած տերտ յարաբերութիւնը և երթնելութիւնը ևս ոչ անկառ օգտու կրնանեն Հայերէնը ամուսնալոյ համար, ասիայն այժմ վստահութեամբ կորոզ եմք յուսել, որ այսուհետև Հնդկաստան մեր սիրելի եղբարք խալառ արթննալով պարզապէս կուտանեն վստալը և կզգուշանան և պիտի զգուշանան կարեւոր միջոցները ի գործ դնել փութալով յագուս և ի պէտտ Ազգի և եկեղեցւոյ Հայաստանեայց:

Ոչ միայն ժողովուրդէն, այլ և տեղական եկեղեցիներէն գրասխան մեծ ուսանողութիւն ևս պատրաստ կայ այսպիսի բարե նպատակաց համար:

Իրան, Խմբ. Արարատայ:

Հնդկահայոց Անգղիացւոց հետ ըրած ինամութեանէն մեր ազգին կորուստը անչափ է և անհուն ինչու որ նիւթապաշտ Անգղիացին Հայուն հարուստ ազգիան հետ կամուսնանայ ունայնաւոր հարուստ Հայ երիտասարդը ազքատ Անգղիացի ազգիան հետ կամուսնանայ, որով մեր կորուստը կրկնապատիկ կըլլայ, նախ՝ Հայկայ սերունդը բոլորովին կը կորսուի երկրորդ՝ մեր ազգին ստակը կերթայ Անգղիացւոց անբաւ զանձերուն մէջ կը խառնուի և անկից երբէք մեր ազգին յոյս չի մնար. երբ Լոնտոնի այս ինչ դպրոցին մէջ կը տեսնաս քանի մը թժուր Հնդկահայ տղայք խուսմը մը դեղնադոյն Անգղիացի տղայք մէջ, գիտես որ մաքսիսական զօրութիւն մը կը ստիպէ գքեզ, կը մերձենան քովերնին և կսկսիս հետերնին ազգային լեզուն խօսելու, հազիւ հազ քանի մը հայերէն առներ կը թսթօմնեն և անմիջապէս Անգղերէնի*) կ'արձուէ, որքան մարդուս խիղճը կը շարժի և Հնդկահայոց ապագայ սերունդին վրայ ինչ յոյս կը մնայ, այս անմեղ արարածները ինչ յանցանքի տէր են քանի որ իրենց օտարասէր ծնողք ամենեւին փոյթ չեն տանիր այս կարևորագոյն խնդրոյն համար. ընդհանրապէս Հնդկաստանի մեր ազգակիցք կարողութեան տէր են և շատերը բաւական հարուստ քանի որ Ասկաթայի, Պոմպայի և Մատրասի նման հեռաւոր երկիրներէ մինչև Անգղիա ընտանիքով կուզան և այն տեղ կը ընակին իրենց զաւակաց կրթութեան համար և կամ ուրիշ նպատակով ըսել է որ փիճակնին կը ներէ նաև տարին փոքր ինչ առաւելագոյն գումար մը ծախս ընելով իրենց ազգութեան կենդանութեան սխները հաստատ պահեն, օրինակի աղագաւ քանի որ 10-20 երկեսու Հայ ուսանողք կան, անոնց ծնողքները չեն կրնար արդեօք հայ վարժապետ մը պահել որ իրենց զաւակաց զոնէ ազգային լեզուն սորվեցնէ: ով կը համարձակի չէ ըսել:

Անկից անելի ծանր է կարծենք և դատապարտելի՝ եթէ չենք սխալիր, այսքան Հայ ընտանիք ըլլալով իրենց ազգականներով կամ զաւակներով՝ ամիսներով կամ տարիներով Լոնտոն կը մնան, փոխանակ եկեղեցիէ, քահանայէ և հոգևոր խորհուրդներէ զրկեալ ապրելու, փոխանակ Ծ'նունդը՝ Չափիկը և Աղաւնդը Անգղիացւոց հետ տօնախմբելու, քանի որ Լոնտոնի և Մանչեսթրի մէջ եղած հեռաւորութիւնը երկաթուղիով միայն հինգ ժամ է, զոնէ տարին անգամ մը Մանչեսթրի եկեղեցին այցելութեան

(*) Անուշա այսպէս պիտի լինի երբ Հայ մանկուք Մայրենի լեզուն - Հայերէնը արժամատկան կերպով և նախնիքաբար ուսած լինէ և երբ Հայերէնէ ազէս կեանք, կրան այն ևս Հայոց ազգութեան և եկեղեցւոյ վերաբերեալ միւս զիտելքները ուսած լինել կամ գիտեալ:

Իրան, Խմբ. Արարատայ:

երթան և հոգևորապէս մխիթարուին և իրենց գաւակաց բարի օրինակ եղած ըլլան. եթէ այս անկարելի կամ շատ դժուար է չըլլար արդեօք՝ եթէ երկտող նամակաւ Մանչէսթէրի հոգևոր առաջնորդը ի Լոնտոն հրաւիրեն, որ իր հոգևոր պարտաւորութիւնը այն տեղ կատարէ. ասանկ գանցառութիւն ընելով անփոյթ մնալը ազգակործան գործ է և հետեանքը վնասակար ինչպէս ամեն բանի մէջ բացառութիւն կըլլայ Լոնտոնի մէջ գոնուող Հնդկահայոց մէջ ալ Պակիսթանի երեւելի գերդաստանէ անուանի Արգար եղբարց կրտսեր Սեթ - Արգարը*) այս մասին բացառութիւն կը համարուի ինչու որ միշտ իր ազգակցացը հետ կը տեսնուի, հանապազ կը հիւրընկալէ զչայերը որ երկիրէ որ ըլլան և Մանչէսթէրի եկեղեցւոյ շինութեան համար ալ տակալով օգնած է կարծ խօսքով հայութեան բոլոր հանգամանքները անթերի պահած է թէ պէտք հիւրասիրութեան մասին ամեն Հնդկահայք այն ազգային ձիրքը կը պահեն և ծանրիտը բեկու համար՝ Հնդկաստանի և Անգղիոյ մէջ մեր գանգատած կէտերէն ի՛ զատ շատ ծիւղերու մէջ արդարեւ Հայութեան պարծանք և պատիւ կը բերեն.

Բսկ ի՛նչ միջոց բանեցնելու է գանգատանաց տեղի ունեցած անպատեհ զէպքերը չի նորոգելու համար, շատերուն դատողութեանը նայելով և բաւական ալ յարմար և պատշաճ կերևի Մանչէսթէրի հոգևոր հովիւը պէտք է որ ազգասէր՝ գործունեայ և լիցուագետ անձ մը ըլլայ և ոչ անփոյթ հոգևորական մը, և կարող ըլլայ Լոնտոն երթեկեկել և իրեն իբրև սուրբ պարտաւորութիւն դարտուցեալ հօտին ստէպ ստէպ այցելութեան երթալ, հսկել յորդորել գանձեր տարակոյս չկայ որ Լոնտոնի երթեկեկութեան և այցելութեան համար ծախսերուն քիչ շատ ըստակ պէտք է և Մանչէսթէրի առաջնորդը իրեն յատկացեալ տարեկան ուժեղովը անհնարին է գանձեր կատարել, որովհետև Մանչէսթէրի հասարակութեան ալ բոլոր աւելի կը ծանրանայ եթէ իրենց առաջնորդին տարեկանէն աւելի ըստակ տարու ըլլայ նէ մանաւանդ անանկ մէկ խնդրոյ մը համար է՝ որ աւելի ընդհանուր ազգութեան կը վերաբերի քան թէ միայն Մանչէսթէրի հայ հասարակութեան, փասն այսօրիկ այս մասին պէտք է Անհատաւոր Սրբազան Պատուիրակոսն ամենայն Հայոց տարեկան փոքրիկ գումար մը որոշէ, որ Մայր Աթոռէն տան Մանչէսթէրի առաջնորդին՝ որ կարողանայ ինչպէս վե-

րը ըսինք՝ հովուել և յորդորել Լոնտոնի մեր հայրենակիցները*):

Ահա ասանկ նպատակով և ասոնց նման զիտողութեամբ էր որ առաջին անգամ Մանչէսթէրի մատուռը կանգնելուն շատերը ուզեցին որ Մանչէսթէրի մատուռը կամ եկեղեցին Ս. Էջմիածնայ Մայր Աթոռին ուղղակի և անմիջնորդական իրաւասութեան տակ ըլլայ և հոգեւոր Շահնազարեան Պարապետ վարդապետին առաջնորդութեան ասն ալ համարեա թէ անանկ էր և Ս. Պատարագի ատեն միայն Անհատաւոր Պատուիրակոսն անուէր յիշատակութիւն կըլլար՝ վերջիշեալ հոգեւոր հովուին վախճանէն յետոյ առանց բանաւոր պատճառի մը փոփոխութիւն կրեց այս խնդիրը:

Լոնտոնի ի՛նչ աստիճան ընդարձակ ըլլալը հանրածանօթ է, իր մէջը կը պարունակէ քանի մը թագաւորութեան կամ իշխանութեան ունեցած զատ զատ բնակիչներէն աւելի բնակիչ, թէպէտեւ այս յորուած իսկզբանը ըսինք որ՝ այս հիմակուան բարեկրօնի մէջ հայ բնակաց թիւը փոփոխական է, բայց կան անանկ հայեր՝ որ շատ տարիներէ ի վեր միշտ հոն կը բնակին և ցիրուցան եղած են աստ և անոր որոցմէ ոմանք տարիներով և ամիսներով ոչ հայու երես կը տեսնեն և ոչ հայերէն բառ մը կրնան օրինակի աղագաւ՝ շատ տարի յառաջ Անգղիացի Լորտ մը Պարսկաստանցի հայ օրիորդի մը հետ ամուսնացեր է և հիմայ Լոնտոն կրնակին. այս տիկինը շատ քիչ կամ ամենեւին յարաբերութիւն չունի իւր հայրենակցաց հետ, Անգղիացիք ժամանակ ժամանակ գացեր են Հնդկաստան՝ Պաղտատ Պարսկաստան և ուրիշ երկիրներ և Հայ օրիորդներու հետ ամուսնացեր և իրենց տիկիններուն հետ Լոնտոն վերադարձեր են, կը տեսնաք Լոնտոնի մէկ անկիւնը, Արաստանցի Հայ մը Անգղիացի օրիորդի մը հետ ամուսնացեալ 23 տարիի մօտ է և միշտ հոն կը բնակի ազբասութեան մէջ և ասոնց նման բազմաթիւ օրինակներ՝ որ անհնարին է ստոյգ թիւը գիտնալ, ազգին անհրաժեշտ պարտաւորութիւն մի է հոգևոր հովանիի մը յանձնել այս ցրուեալ հօտը հոգևոր քարոզիչ մը այս վիճակը և եղելութիւնը ծաննալով և առաւելագոյնին տեղեկանալով՝ զիտէ իր պարտաւորութիւնը որոնք են ասանկ պարապաներու մէջ և անանկ համոզուած ենք որ եթէ ասանկ առաջնորդութիւն մը որոշուի արդիւնաւոր հետեանք մը ունենալուն տարակոյս չկայ:

Օրագիր

(*) Այս պատուական և եռանդուն մերազնեկ համար բոզում գովեստներ կրնեք և գրուող ևս ընդունած եմք, որոնք գործնական արգելքը ևս յետ սակաւուց զգալի կրնին, և մեք ի պատեհ ժամանակի մտադիր եմք հրատարակել պարտաւորապէս մանրամասնութեամբ և գովեստիք:

(*) Այս պարբերութիւնը Մանչեսթէրի Հայոց մեր սիրելի եղբարց և Արթ. Հովուին ուշադրութեան յանձնելով, կյուսակք որ կփութան անեկազրել առ Վեհ. Հայրապետ ինչ որ յայտ մասին արժան և անհրաժեշտ է: